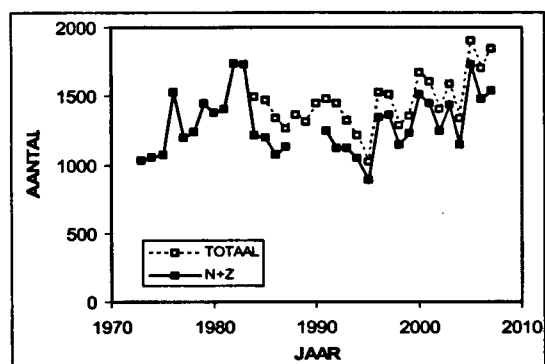

Het voorkomen van de Zwarte Kraai in de westelijke Eempolders

Zijn Zwarte Kraaien eigenlijk wel interessant genoeg om te tellen? In dit artikel komen een aantal interessante zaken aan het licht. Tegelijkertijd blijkt ook, dat er nog een heleboel vragen zijn waarop we geen antwoord kunnen geven.

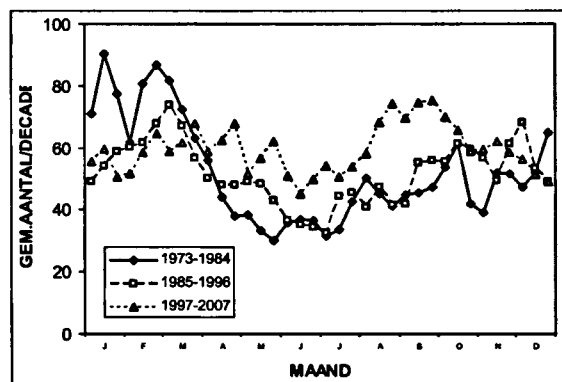
Jan Mooij

In de ruim 35 jaar dat de Eempoldertellingen nu aan de gang zijn hebben we bij vrijwel elke telling Zwarte Kraaien gezien. We kunnen dus rustig zeggen dat zij vaste bewoners en bezoekers zijn van de Eempolders. Deze vogelsoort is relatief makkelijk te tellen. In de polders bevinden zij zich meestal in het vrije veld. Verwarring is eigenlijk alleen mogelijk met de Raaf en de Roek. Er zijn vergissingen mogelijk, omdat we vaak snel geneigd zijn om een grote zwarte vogel een kraai te noemen, zonder echt goed te kijken. De hierboven genoemde soorten komen echter zo weinig in de Eempolders voor, dat zulke vergissingen geen merkbare invloed zullen hebben op het aantal getelde Zwarte Kraaien. De laatste staan bekend als rovers van eieren en jongen van weidevogels. De Eempolders zijn een belangrijk weidevogelgebied en het is ook daarom interessant hoe de aantallen van deze kraaiensoort zich ontwikkelen.

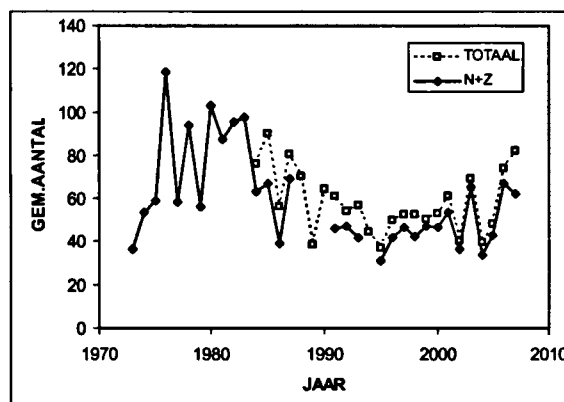
Figuur 1. Totaal aantal getelde Zwarte Kraaien per jaar. De getrokken lijn geeft de aantallen zonder de Oostermeent; de stippellijn de totale aantallen.

In figuur 1 zien we de totale aantallen getelde Zwarte Kraaien per jaar. De aantallen variëren niet veel. Sinds ongeveer 1990 lijkt er een lichte stijging te zijn, maar rond 1980 waren de totale aantallen minstens zo hoog. In Nederland nam de Zwarte Kraai als broedvogel in agrarisch cultuurland tussen 1970 en 2000 met een factor drie toe (Baeyens 2002).

Figuur 2. Gemiddeld aantal Zwarte Kraaien per decade voor twee periodes van twaalf jaar en een van elf jaar.

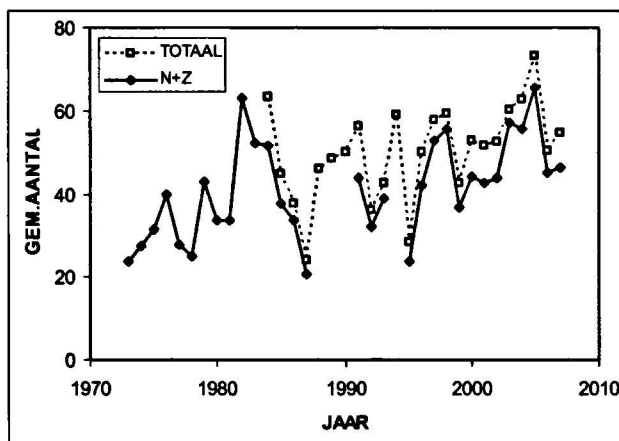
In figuur 2 zien we hoe de aantallen Zwarte Kraaien in de totale telperiode over het jaar verdeeld waren. In de loop van de tijd treedt echter een verandering in de verdeling op. In de laatste periode, die van 1997-2007, zijn de aantallen over het hele jaar ongeveer even hoog. In de herfst zijn de aantallen het hoogst. Dit is het beeld dat men verwacht van een standvogel met een lange levensduur. In de eerste periode (en in mindere mate in de tweede) is het beeld heel anders. Hier treden verreweg de hoogste aantallen in de winter op.

Figuur 3. Gemiddeld aantal Zwarte Kraaien in de maanden januari en februari.

Figuur 3 toont de gemiddelde aantallen in het begin van het jaar. Na een wat rommelig begin

zien we van ongeveer 1980 tot 1995 een gestage daling. Daarna stabiliseren de aantallen zich. Vroeger was de Bonte Kraai in de winter in flinke aantallen aanwezig, maar in de loop der jaren zijn ze verdwenen. In De Korhaan van augustus 2005 is dat eerder uitvoerig beschreven (Mooij 2005). De aantallen Bonte Kraaien zijn sterk afgenomen, tot ze rond 1995 bijna verwaarloosbaar werden. De overeenkomst tussen het verloop van de aantallen Bonte Kraaien en dat van onze extra Zwarte Kraaien in de winter suggereert een verband. De Bonte Kraaien kwamen uit het gebied ten oosten van de Elbe. Ten westen van de Elbe zijn de kraaien zwart, maar verder is er niet veel verschil tussen de twee (onder)soorten. Hoewel de Zwarte Kraai als een uitgesproken standvogel wordt beschouwd, blijkt een deel van de populatie van Noord-Duitsland weg te trekken. Trekwaarnemingen in Nederland geven aan dat die trek afnam (Witkamp 2002). Het is heel goed denkbaar dat er ook Zwarte Kraaien naar de Eempolders zijn getrokken. Omdat die er precies zo uitzien als onze eigen kraaien vielen ze niet op.

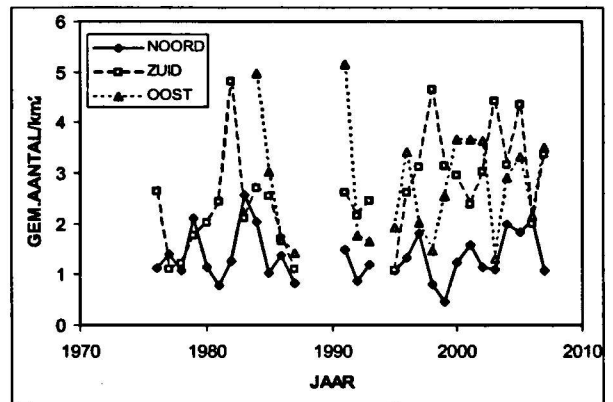

Figuur 4. Gemiddeld aantal Zwarte Kraaien in de maanden april t/m juni.

De Zwarte Kraai heeft bij weidevogelbeschermers een slechte reputatie als predator van eieren en jongen van weidevogels. Uiteraard zijn voor de weidevogels alleen de aantallen van belang in de broedtijd.

Figuur 4 toont de gemiddelde aantallen per jaar voor de periode april t/m juni. De aantallen schommelen nogal, maar gemiddeld blijken die in de oorspronkelijke telgebieden met 1,5% per jaar toe te nemen. Hier is dus wel sprake van een toename, al is die niet zo groot als die in heel Nederland. Dit zou te maken kunnen

hebben met het ouder worden van de erfbeplanting rond de boerderijen, die merendeels pas rond 1990 gebouwd zijn. Deze biedt schuilgelegenheid en mogelijk, al is die beperkt, ook broedgelegenheid.

Figuur 5. Gemiddeld aantal Zwarte Kraaien per honderd hectare in de maanden maart t/m juni per telgebied.

Als we naar de deelgebieden kijken blijkt dat in de Zuidpolder te Veld, waar de meeste kraaien voorkomen, de aantallen met 2% per jaar zijn gestegen. Wat weidevogels betreft is dit telgebied het minst interessant. In de rest van het gebied zijn de aantallen constant. Dit blijkt uit figuur 5. Omdat de deelgebieden sterk verschillen in oppervlak is hier het aantal Zwarte Kraaien per honderd hectare uitgezet. Deze dichtheid blijkt enkele kraaien per vierkante kilometer te zijn. Opvallend is de relatief hoge dichtheid in de Oostermeent, die al vanaf het begin van de tellingen daar gevonden wordt.

Zwarte Kraai

Foto: A.C. Zwaga

De hoogste dichtheden aan weidevogels vinden we in het telgebied Noord (de Noordpolder te Veld en de Maatpolder). Hier ligt ook het weidevogelreservaat van Natuur-

monumenten. In dit gebied is de dichtheid van Zwarte Kraaien in de broedtijd van weidevogels het laagst. Sinds het begin van de tellingen is in dit deelgebied het gemiddelde aantal Zwarte Kraaien niet veranderd.

Het geven van verklaringen voor veranderingen in aantallen is zeer speculatief. In de afgelopen 35 jaar zijn tal van veranderingen in

het gebied opgetreden. Er is een landinrichtingsproject uitgevoerd en ook het agrarisch beheer is veranderd. Zo is bijvoorbeeld de maïsteelt in het gebied verschenen, is er een natuurreservaat ingericht en worden nesten Zwarte Kraaien in de broedtijd vernietigd. Al met al blijven er zelfs bij een algemene soort als de Zwarte Kraai nog veel vragen te beantwoorden.

Literatuur

Baayens, G. 2002 Zwarte Kraai *Corvus corone*. pp. 452-453 in SOVON Vogelonderzoek Nederland 2002, Atlas van de Nederlandse broedvogels 1998-2002. – Nederlandse Fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV-Uitgeverij & European Invertebrate Survey - Nederland, Leiden.

Mooij, J. 2005. Hoe de Bonte Kraai verdween uit de Eempolders De Korhaan 39(3): 71-72.

Speek, B.J. & Speek, G. 1994. Thieme's VogeltrekAtlas. Thieme, Zutphen.

Witkamp, C, 2002, Bonte Kraai *Corvus cornix* p. 230 in LWVT/SOVON 2002. Vogeltrek over Nederland 1976-1993. Schuyt & Co., Haarlem